

**Dissertatio literario-juridica inauguralis, de jure aureorum annulorum /
[Pieter Burman].**

Contributors

Burmannus, Petrus, 1713-1778.

Publication/Creation

Utrecht : A. van Megen, 1734.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/q8cece2f>

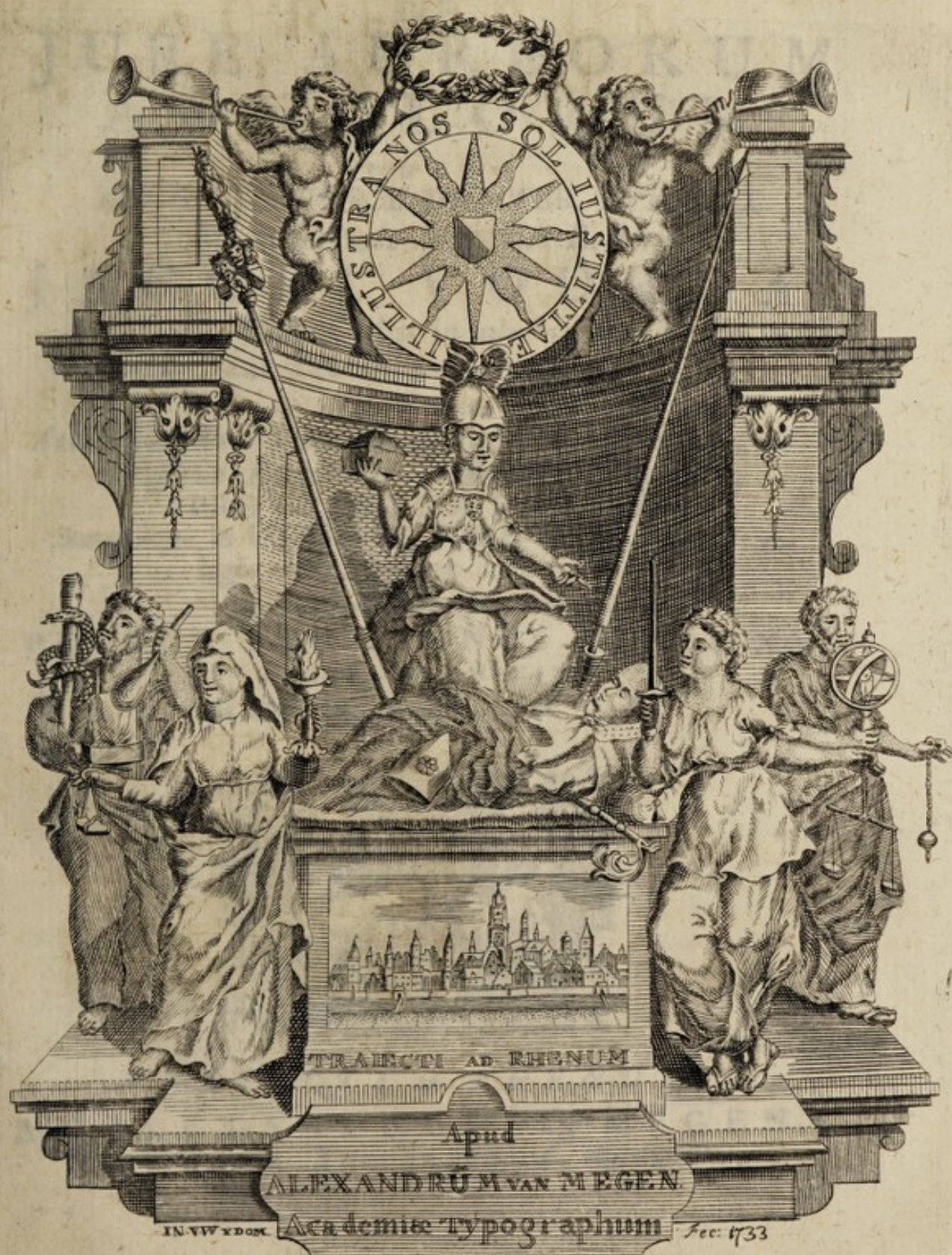
License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

DISSECTATIO LITERARIO JURIDICA

DE

URBIS AUREOLUM

ANNUALIO

DUCE ET ASSISTENTE DOCTORE

ET ALIIS

ACCO

DE

DE

DE

DE

DE

DE

DE

DE

DE

DE

DE

DE

DE

DE

DE

DE

DE

DE

DISSERTATIO LITERARIO JURIDICA
IN AUGURALIS,
DE
JURE AUREORUM
ANNULORUM:

Q U A M
DUCE ET AUSPICE DEO TER OPT. MAX.

Ex auctoritate Magnifici Rectoris

JACOBI VOORDA,

J. U. D. Juris Civilis in inlustri hac Acade-
mia Professoris Ordinarii,

NEC NON

*Amplissimi SENATUS ACADEMICI consensu & No-
bilissimæ Facultatis JURIDICÆ decreto,*

PRO GRADU DOCTORATUS,

Summisque in UTROQUE JURE Honoribus & Privi-
legiis rite ac legitime consequendis,

Eruditorum Examine submittit

PETRUS BURMANNUS FR. FIL. ET NEP.
AMSTELÆDAMENSIS.

Ad diem 13. Augusti, L. H. Q. S.

TRAJECTI ad RHENUM,
Apud ALEXANDRUM VAN MEGEN,
ACADEMIÆ TYPOGRAPHUM, MDCCXXXIV.

DISSERTATIO LITERARIO JURIDICA
 IN AUGUSTIS
 DE
 JURE AUREO
 ANNULO

DOCT ET AUSPICE DEO TER OPT. MAX.
 ET AUSTRIACAE MAJESTATIS
 JACOBI VORDA
 J. U. D. Jure Civilis in insulae hac Acad.
 sua Professore Ordinarius

PRO GRADU DOCTORATUS
 Summaeque in UTROQUE JURE Honoribus et Privi-
 legiis tunc ac legitimis contentenda
 PETRUS BURMANUS F. L. M. ET N. P.
 AMSTELÆDAMI
 Ad aed. 15. Martii, A. M. D. C.

TRANSACTA A RECTORIBUS
 ALEXANDRUM VAN MEGEN
 ACADEMIAE TYPOGRAPHUM, MDCCXXII.

P R Æ F A T I O.

UT laudabili Academiarum nostrarum mori
satisfacerem, quo solent illi, qui decurso
studiorum stadio tyrocinium deponentes
aliquem honoris gradum ambiunt, speci-
men quoddam industriæ ac diligentiae na-
vatae publico dare, varia sese mihi subinde obtule-
runt, in quibus tennes ingenii vires periclitarer.
Postquam enim in Leidensi Academia sub ductu &
auspiciis venerandi Patruī mei Musis præsertim, at-
que humanioribus literis, quibus maxime capiebar,
operatus, ac postea in hoc Trajectino Lycæo, sub Viris
Doctrinæ gloria conspicuis, elegantioris Jurispruden-
tiæ & Legum Romanarum studium iis adjunxissem,
restabat etiam, ut aliqua Dissertatione conscripta con-
staret illis, quibus ratio studiorum reddenda erat, me
juveniles annos non omnino segniter aut ignave
transegisse. In diversa, ut fit, agitabatur mihi ani-
mus, & quid potissimum eligerem, non parum æstua-
bam, cum tandem inclinavi in elegantissimam, sed &
difficilem quoque, de jure aureorum annulorum mate-
riam, de quo in Digestis & Codice integri habentur
A tituli

tituli: Hos aliqua luce an adfuderim, & an feliciter
mihi in hac materia explicanda successerit, lectoris
arbitrium esto. De annulis in genere multa quidem a
Viris Doctis jam fuerunt literis mandata, quos enu-
merat diligentia Celeb. I. A. Fabricii in Bibliograph.
Antiquar. cap. XVIII. 8. pag. 554. & seq. Præter
autem Kirchmanni, Fortunii Liceti, aliorumque
tractatus de Annulis, qui omnibus noti ac cogniti
sunt, etiam librum de annulis Vossio dedicasse Salma-
sium scribit Colomes. in Opusc. pag. 817. sed errat.
Numquam enim peculiarem de annulis dissertationem
scripsit Salmasius, sed liber ille, quem Vossio sub no-
mine amici Amstelædamensis obtulit Salmasius, est
specimen confutationis Animadversionum Heraldii, sive
tractatus de subscribendis & signandis testamentis,
in quo de annulis signatoriis eorumque usu in signan-
dis testamentis disserit. Hugonis etiam Grotii com-
mentatio de annulis est adjecta Henrici Kitschii
scripto de annulorum origine, usu, ac varietate, quod
Lipsiæ an. 1614. in 4°. prodiisse testatur Struvius in
Biblioth. Juris cap. VI. ubi pag. 227. dicit de
jure annulorum scripsisse Conradum Rittershusium sub
nomine Eggeberti Schaumii; sed quem librum, etiamsi
diligenter indagatum, mihi videre non licuit. Chri-
stophorum quoque Colerum de hoc argumento commen-
tatum fuisse didici ex Ejus notis ad Valer. Max. lib.
VIII. cap. x. ex. 3. ubi promittit peculiarem libellum
de jure annulorum, & quem jam prope adfectum se
habere dicit. Etiam de annulis Equitum Romano-
rum adcuratam, variaque eruditione refertam dispu-
tationem suis in Juvenalem Commentariis intexuisse
doctum quemdam Italum patet ex M. Ant. Ferratii
Epistolarum lib. II. Epist. 2. sed quis ille sit nos igno-
ra-

ramus, cum nomen Ejus, ad quem scribit Ferratius, Epistolæ non præfixum sit. De annulis quoque Syntagma edidit Francisc. Curtius Jesuita Antverp. 1706. sed quod non magni momenti est, & nobis parum aut nihil utilitatis adtulit, cum non nisi Historicis discursibus, nihil sæpe ad rem facientibus & Theopoliticis monitis, ut titulus ipse jactat, sit refertum. Cum vero speciatim ac dedita opera de hoc jure annulorum aureorum nemo, quod sciam, tractatum aut Dissertationem ediderit, ea quæ sparsim in virorum Doctorem scriptis adnotata observavimus, in ordinem collegimus & in chartam conjecimus. Vale Lector, & hos juveniles conatus favore tuo prosequi ne dedigneris.

DISSERTATIO LITERARIO JURIDICA
 INAUGURALIS,
 DE
 JURE AUREORUM
 ANNULORUM.

CAPUT I.
 SUMMARIUM.

Grammaticalia de annulis. annuli Etymon & orthographia. annuli varia significatio. de annulorum sculptura. annuli plures in digitis. Martialis locus. mos hominum otiosorum annulos spectandos dare. annulos osculabantur. annuli in magno pretio habiti. omina ex annulis capta. annuli in luctu depositi. varia eorum genera. Signatorii. utensilia annulis obsignata. tradere annulum heredis institutio. annuli pronubi, physici, hyberni & aestivi. &c.

ANtequam ad ipsam de jure aureorum Annulorum accedamus tractationem, generalia quædam de annulis eorumque variis generibus præmittemus, sed breviter, nam cum hanc

materiam Kirchmanni & Pitisci in Lexico Antiquario diligentia fere exhauserit, nobis vix spicilegium relictum est, & tantum quasi per satyram ab aliis sparsim adnotata hic colligemus, quæ in virorum doctorum scriptis inter legendum se nobis obtulerunt. *annuli* vox ab *anno* deducta est, ut notavit Servius ad Virg. lib. v. *Æn.* v. 46. & sicut a gyro, in quem redit, annus dictus est quasi magnus circulus, sic inde *annulus* diminutive, quasi parvus circulus; ut tradit Varr. lib. v. de Ling. Latin. Hinc ultro patet vocis Orthographia, & errare eos, qui *anulum* scribendum esse, & ab *anu* dictum, quæ circulum & podicem notat, Etymologia parum decora, contenderunt, liquet: quod defendunt tamen Aldus Manutius in Orthograph. pag. 41. Scalig. ad Varr. pag. 74. & probare etiam videtur Salmas. ad Hist. Aug. pag. 412. ac Taubman. ad Plaut. Menæchm. act. 1. 1. 9. Sed refutarunt id satis Dausquejus in Orthograph. pag. 33. & Cellarius pag. 88. præter vulgatam significationem, qua pro ornamento digitorum sumitur, etiam pro vinculo & compedibus vox *annuli* occurrit. Martial. lib. xi. Epigr. 38.

Annulus iste tuis fuerat modo cruribus aptus.

Vide Colv. ad Apulej. pag. 130. & Celeb. Duker. ad Flor. iv. 8. 5. & *annuli* etiam dicti capilli in modum annulorum torti, unde *in annulum torquere capillos.* de quo more vid. Salmas. ad Hist. Aug. pag. 131. *annuli* autem veterum variis characteribus in materia ipsa annuli impressis, postea gemmis quoque & pretiosis lapidibus adscitis, erant ornati, & effigies Deorum, Majorum, Cæsarum, Virorum illustrium, & animalium quoque iis erant insculptæ. vid. Meurs. Exerc. Critic. part. 2. cap. 19. cum vero *annulorum* apud Romanos usus frequentari magis cepit, non eo fine contenti fuere, ut unum digitis induerent, verum & multos immo in singulis digitis plures quam unum annulum gestaverunt luxuriosi. Ovid. 111. Artis Amat. v. 446.

Nec toga decipiat filo tenuissima: nec si

Annulus in digitis unus & alter erit.

Mar.

Martialis lib. v. Epigram. xi.

*Sardonychas, smaragdos, adamantas, jaspidas, una
Versat in articulo Stella, Severe, meus.
Multas in digitis, plures in carmine gemmas
Invenies: inde est hac, puto, culta manus.*

ubi in versu primo cum vox *smaragdos* legi metricæ oppugnaret, Heinſius ad Petron. cap. LXXI. emendat *onychas*. Sed Dausquejus in Orthograph. p. 341. *smaragos* corrigit, atque ita scribi debere a Græco *σμάραγμα* ex Etymologico Magno docet. Idem Epigram. LXI.

Per cujus digitos currit levis annulus omnes.

& hinc Trimalchionis fastus apud Petron. d. l. qui volebat *ornari annulis aureis quinque*. ubi vid. Heinſ. Id autem apud antiquos vitio datum, & multos annulos in digitis gestare semper mollietiei signum fuit habitum. vid. Kirchman. cap. xvii. & non nisi delicatos homines tot annulis usos putem atque otiosos, quorum mos etiam erat annulos in digitis frequenter versatos ac detractos vicissim spectandos inter se dare, de quo multa Eruditiss. Broukhuf. ad Tibull. lib. i. 7. 25. hinc & amantes inspiciendum invicem annulum cum osculo excipiebant. de quo ritu vide Andr. Schott. lib. v. Observat. cap. 3. Quanto autem in pretio haberint annulos, patet exinde quod in rebus desperatis, veluti in fuga, abjectis & amissis aliis insignibus ad extremum usque eos retinebant. vid. Kirchman. c. xxv. & Celeb. Duker. ad Flor. lib. iv. 8. 5. omina etiam ex illis capta; nam plebi persuasum fuit, singultus comprimi, si ex sinistra manu annulum in longissimum dextræ digitum trajicerent. Id ex Plinio docet Venerandus Patruus meus, æterno mihi, dum *ἐν ἑσπορίῃ* numerabor, obsequio colendus, in notis ad Petron. cap. LXXIV. in luctu autem publico deponerant annulos. Livius lib. ix. cap. 9. *ex templo sine ulla publica auctoritate consensus in omnem formam luctus est. Taberna circa forum clausa, laticlavi, annuli aurei positi.* & lib. xliii. cap. 16.

extemplo principes civitatis in conspectu populi annulis aureis positis, vestem mutarunt, ut supplices plebem circumirent. Hæc de annulis in genere. Varias eorum species ac diversa genera enumerat Plinius lib. xxxiii. cap. 1. ad quem locum multa commentatus est Jac. Pontan. lib. viii. Philocaliæ cap. 13. & plurima huc facientia congeffit Laurent. lib. 1. Polymath. Diff. xi. nos etiam quædam addemus. In manumissione, quæ fiebat inter amicos, quinque testes adhibiti, qui annulis subsignabant. vid. Herald. ad Martial. lib. ix. Epigr. 89 multa possent quoque coacervari de annulis signatoriis, quibus testamenta signabantur, sed cum eam materiam integro libro pertractaverit Salmas. de subscrib. & signand. testam. nos ea non adtingimus: de illis agit Imperator in §. 5. Inst. de testam. ordin. ubi vid. Interpretes Merillium & Cl. Otton. Porro de annulis signatoriis multi multa. vide Lips. ad Tacit. lib. 11. Ann. 2. Salmas. ad Hist. Aug. p. 412. Meurs. ad Lycophr. v. 508. & Juret. ad Symmach. lib. 1. Epist. 12. in his annulis habebant characteres sive aposphragismata. Plin. lib. x. Epist. 16. in fine. vid. Rycq. de Capitol. cap. xxii. omnia etiam utensilia annulis obsignabant veteres, quod vocabant Græci σημαίνεσθαι & κατασημαίνεσθαι. vid. Salmas. de modo Usurar. p. 448. Meurs. d. l. Demist. de Etrur. Regal. Tom. 1. lib. 111. cap. 28. in fine. & Taubm. ad Plaut. Casin. act. 2. sc. 1. 1. Martial. lib. ix. Epigr. 89.

Nunc signat meus annulus lagenam.

tibi vid. Heraldum. & quidquid lubebat, etiam signabant, imprimis quod abditum & secretum esse vellent. hinc morientes custodiæ causâ annulum tradebant hæredibus, quos instituebant. v. leg. 79. §. 21. ff. de legat. 2. quin & annulum tradere erat signum institutionis hæredum: hinc Alexander moriens Perdiccæ annulum suum tradidit, qua datione licet non voce esse nuncupatus regni hæres, iudicio tamen electus videbatur. Justin. lib. xii. 15. in fine. De annulo pronubo, qui a sponso in pignus conjugii sponsæ dabatur, agitur in leg. 16. C. de Donation. hunc vocabant Græci δακτύλιον ὑπόθελον. vid. Salmas. de mod. Usur. p. 586. Tertul-
lian. in Apolog. cap. 6. hunc annulum aureum dicit fuisse, qua
in

in re cum Plinio videtur pugnare, qui ferreum dicit, sed conciliat eos Kirchman. cap. xviii. & Rittershus. in Epist. ad Kirchm. post Gudianas Epist. 174. pag. 247. licet novissimus Tertulliani Commentator putet Plinium non de annulo pronubo loqui, sed de symbolo frugalitatis & modestiæ, qua ad veteres illas horridasque Sabinas sponsa seu nova nupta revocaretur. plura de hoc annulo in sponsionibus dato ex Digestis vide apud Lindenbrog. ad Terent. Eunuch. Act. 3. sc. 4. 3. habuerunt etiam annulos Physicos, quibus putabant inesse vim sanandi vel avertendi morbi. vid. Casaub. ad Athenæum lib. iii. cap. 34. p. 148. iisque contra serpentum morsus, omnesque dolores usi sunt, quod ex Græcorum scriptis probat Scalig. ad Manil. lib. v. 386. Denique Freherus lib. i. Parergon cap. 20. docet veteres habuisse annulos, quos hyeme, alios quos æstate, aliosque quos die natali gerebant, & hos magis honorificos fuisse: de quibus æstivis & hybernis annulis vide quoque Turneb. lib. xx. Advers. cap. 2. Sed latius hæc excutere nostri instituti non est, cum alia de variis annulorum generibus dabunt viri docti, ad quos Lectorem remittimus, Cælius Calcagnin. in Operib. p. 580 & 581. Ed. Basil. Pignor. in Symbol. Epistolic. Epist. i. Panciroll. Rer. memor. part. i. pag. m. 666--673. & lib. i. Variar. Lect. cap. xiv. Demsterus in splendido opere de Etrur. Regal. Tom. i. lib. iii. cap. 28. & Casalius de Romæ Splendor. cap. x. in Thesaur. Antiq. Græcar. Tom. ix. cap. 3. Itaque hæc sufficiant, licet plura cumulari & congeri possent. Quum vero tam promiscuus ac frequens omnibus erat annulorum usus, non tamen ejusdem qualitatis omnes erant annuli, nam quosdam ad ornatum tantum & luxum, ut ex hisce patet, alios ad decus & majestatem, quibus se ab inferiori hominum sorte distinguerent, gestaverunt veteres. Quod præcipue obtinuit in Equitibus & Senatoribus, qui se aureis annulis a plebe discernebant: quique ad hos proxime accedebant, libertate & ingenuitate Principis beneficio donati, quo servos liberosque ob duram eorum conditionem ornare necesse fuit, inpetrabant jus aureorum annulorum, de quo nunc in sequentibus capitibus videndum erit.

CAPUT II.

SUMMARIUM.

Quibus jus aureorum annulorum præcipue indulgebatur. De Equitibus quadam. Equites splendidi & Inlustres. Senatores lato clavo, Equites angusto clavo utebantur, ut ab iis discernerentur. Locus Velleji Paterculi inlustratus. Lampridius explicatus. Equites a plebe distincti annulo aureo. Omnes equites qui censum habebant equestrem, habebant annulos aureos. Nemini iis uti licebat nisi qui Senator aut Eques esset. Annulos in lava manu gestaverunt. Iis quoque usus Equites, cum militarent, contra Lipsium adseritur. Annulus aureus a magistratibus dabatur Equitibus. Per eos inpetrabant jus sedendi in XIV. ordinibus in theatro. Annulos eos quando amittebant. Si censum equestrem decoxissent. Si iudicio damnati essent, & in bonorum cessione. Soli Equites & Senatores aureis, plebei ferreis utebantur annulis. Legati aureo annulo donati. Scribarum decuria varia. Scribe cento scripto questorio, & Decuria questoria ad ordinem equestrem perveniebant & annulis aureis donabantur.

Inter illos autem homines, quibus jus annulorum aureorum concedebatur, præcipui fuerunt Equites. Non operosum hic instituiam excursus de Equestri ordine, aut distinctione equitum, quæ materia satis intricata ac difficilis nos a scopo longinquius abduceret, neque etiam hujus loci est. Id tantum sufficiat, discrimen primo esse inter Equites, & qui equestris ordinis, tum qui equestri loco nati essent. Primi idem sunt, nam quicumque eques est, idem & equestris ordinis; qui vero patre equite natus est, sed non Senatore, is equestri loco natus esse dicitur, si vero patre Senatore natus, eques sed non equestri loco natus vocatur. Hanc distinctionem pluribus explicat *Manut. de Civit. Roman. pag. m. 6.* Quod ad eorum titulos attinet, in genere ordo equestris amplissimus ordo vocatur. Vide *Cicer. pro Muren. cap. 39.* & notas ad *Sueton.*

ton. *Vespas. c. 9.* Porro constat Equites divisos fuisse in *splendidos* & *inlustres*. Splendidorum titulum proprie habebant illi, qui equum publicum, a Censoribus acceptum, suis alebant inpenfis, ut ex pluribus Ciceronis locis, & antiquis Inscriptionibus patet. Vide Reines. ad *Class. 1. Inscript. 23.* & Sponium in *Miscell. E-rud. Antiq. pag. 89.* de hoc *splendidorum* Equitum titulo agunt Ruben. lib. 1. de *Re Vestiar. cap. xiv. pag. 86.* & Pricæus ad *Apulej. Apolog. p. 146.* *Inlustres* autem Equites erant, qui censum Senatorium possidebant, licet Senatores non essent, sed proximum ad Senatoris dignitatem gradum habebant. Hos explicat *Lipsius ad Tacit. lib. II. Annal. cap. 4.* & *Ryckius ad 11. Ann. c. 59.* & hi lato clavo, instar Senatorum, utebantur, quo a reliquis distinguerentur. *Dion. Cass. lib. LIX. vide Ferrar. lib. 111. de Re Vestiar. c. 14.* Ceteri enim equites angusto clavo discernebantur a Senatoribus, qui omnes erant laticlavii, equites vero tantum angusticlavii. Et sic distinguuntur clare in *l. 42. ff. de Donat. inter Vir. & Uxor.* quam inlustrat *Cujac. lib. xii. Observ. cap. 49.* sed quem errasse in explicatione lati clavi Senatorum, & angusti clavi equitum, ostendit *Salmas. ad Histor. Aug. pag. 510.* quem vide. *Vellejus Patere. lib. 11. cap. 88.* de *Mœcenate Equite Rom. Vixit angusti clavi paene contentus, nec minora consequi potuit, sed non concupivit.* Ubi vide Commentatores, quos locus ille valde vexavit, dum alii emendarunt, *angusti clavi panula contentus*, alii, *angusti clavi honore contentus*. Sed ex adlatis ab *Heinsio* veterum exemplis patet, frequentissime *τὸ contentus* regere casum secundum, & sic hoc in loco capiendum, nisi quis malit cum *Fr. Nansio* in *Curis secundis ad Nonni Paraphras. pag. 39.* subintelligere *veste vel tunica*, Græca constructione, quod tamen non puto. De angusto clavo etiam intelligendus est *Lampridius* in *Alexandro Severo pag. m. 123.* *Tum satis esse constituit, ut Equites Romani a senatoribus clavi qualitate discernerentur.* Hoc est, instituisse Severum, ut Senatorum propria esset laticlavica tunica, Equitum angusticlavica, cum antea etiam latum clavum Equites gererent. Sic recte explicat *Casaubonus*. De his, quæ præmittenda duxi ad discrimen quo Equites a Senatoribus distinguebantur, plura dabunt *Rei Vestiaræ Scriptores*. Ut vero angustus clavus Equitem a Se-

natore distinguebat, sic eundem a plebe discernebant annuli aurei; quorum jus omnibus equitibus commune erat. Plinius lib. xxxiii. cap. 1. non procul a fine. *Annuli distinxere alterum ordinem a plebe, ut semel coeperant esse celebres, sicut tunica ab annulis senatum tantum.* Idem in cap. 2. tradit annulorum aureorum auctoritati formam constitutam esse C. Asinio Pollione, & C. Antistio Vetere Coss. A. U. C. dcclxxv. & addit, *constitutum fuisse ne cui id jus esset, nisi cui ingenuo ipsi, patri avoque paterno sestertia cccc. census fuisset, & lege Julia theatri in xiv. ordinibus sedendi.* Hic autem census cccc. sestertium in bonis, non vero in redditibus annuis, ut quidam opinantur, constabat, quod contra alios adserit Ferriar. lib. 1. Elector. cap. 20. & vide de eo Hotoman. ad Cic. Orat. pro Rosc. Amer. cap. 49. quo facit Arnobii locus lib. iv. *Pecunia donat annulos aureos.* Nemini vero permissum erat hoc jure uti, nisi qui Senator aut Eques esset. Dion. Cass. lib. xlviii. *Τῶν πάλαι Ῥωμαίων εἰδέναι δακτυλίοις χρυσοῖς, πλὴν τῶν τε βασιλευσίων καὶ ἱππέων, χρηστὸν ἔξῃν.* Nulli olim Romanorum aureos licuit gestare annulos, excepto Senatore & Equite. Hunc annulum gestabant in manu laeva, ut patet ex Ovidio, lib. iii. Amor. 8. 15. in rivalem suum, qui sanguine pastus eques erat,

*Laeva Manus, cui nunc serum male convenit aurum,
Scuta tulit, dextram tange, cruenta fuit.*

Silius Italicus lib. xi. 536.

*Testes hi stragis, quos signum inlustre superbis
Mos Laeva gestare viris: tum funditur ante
Ora admirantium prae fulgens annulus auro.*

Ubi vide Dan. Heinsium. Sueton. Cæs. cap. 33. *Existimatur etiam equestres census pollicitus singulis, quod accidit opinione falsa.* Nam cum in adloquendo exhortandove, sepius digitum Laevae Manus ostentans adfirmaret se ad satisfaciendum omnibus, annulum quoque a quo animo detracturum sibi, extrema concio pro dicto accepit, quod visu suspicabatur, promissumque jus annulorum cum millibus quadringenis fama distulit. Et ita quoque illi, qui sub Imperatoribus ex li-
ber-

bertina conditione ingenui facti dignitate equestri atque annulis aureis ornati erant, quo referendus est Statius lib. 111. Sylv. 3.

*Mutavitque genus, Laevaeque ignobile ferrum
Exiit, & celse natorum aquavit honori.*

De quo loco infra agendum erit. Verosimile etiam est hunc anulum gestasse in laevæ manus digito, qui minimo proximus est, ut solebant veteres, ac propterea digitum illum *annularem* vocabant. Vide Gell. lib. x. cap. 10. & Macrobi. lib. vii. Saturn. cap. 13. quæ loca explicant Bernegg. in *Diatrib. ad Sueton. pag. 72.* & Pancirol. *Rer. Memorab. part. 1. pag. 671.* rationes enumerat M. Piccartus in *Epist. ad Kirchm. post Gudian. CLXXXIII. pag. 255.*

Ut autem Equites Romani annulis aureis in urbe utebantur, quaeritur, an etiam, cum militarent, habuerint jus illud annulos gerendi, quod Tribunis erat concessum? Id negat Justus Lipsius lib. 11. Elector. cap. 8 & in rem suam profert locum Appiani Alexandrini in Bell. Punicis pag. m. 104. τὰς ἢ χιλιάρχῃ ἐρδνησάμεθα τὰ νεκρὰ, καὶ ὑπὸ τῷ σφραγιδῷ ὄρων (χρυσοφορεῖ γὰρ τὸ στρατοδικῶν οἱ χιλιάρχοι, τὸ ἐλαττόνων σιδηροφορέων) ἔθαψεν αὐτὰς. *Tribunos autem quæsitos inter cadavera, & aureorum annulorum agnitos indicio (his enim differunt a vulgo militum ferreos gestantium) sepelivit.* Sed per ἐλαττόνας σιδηροφορέας recte Tollius in notis ad illum locum intelligit pedites & gregarios milites, qui ferreorum annulorum usum habebant, quod & ipse Lipsius postea monuit in opere de Militia Romana; contra quem contrarium etiam adseruit Kirchman. de *Annulis cap. xv. pag. 126. & 127.* nam Tribunis militum, qui aureis annulis insigniti erant, non minores dignitate erant Equites, ideoque etiam verisimile est Equites pariter ac Tribunos, dum militarent, gestasse annulos aureos, cum reliqui milites gregarii ac pedites ferreis induti erant, quibus postea demum aureis quoque uti permisit Imperator Seuerus. Vide *Steuwechium ad Veget. lib. 11. cap. 7. pag. 77.* Hoc vero equestris dignitatis insigne dabatur Equiti a Magistratibus, neque enim licebat Equitibus Romanis uti annulis, nisi a pratoribus iis donati essent, ut ait Acron ad Horat. lib. 11. Sat. 7. vs. 53. de Roscio, qui a Sulla Dictatore dona-

tus est aureo annulo, ita Macrobi. lib. 11. Saturn. 10. *Is est Roscius, qui etiam & L. Sallia carissimus fuit, & annulo aureo ab eodem Dictatore donatus est.* Et quidem ut eo jure illos adficerent, quo gaudebant, si a Censoribus lecti Equites essent. Præcipuum inter ea erat, ut in theatro, in quo antea Senatores separatim spectabant, haberent jus sedendi in XIV. ordinibus, qui Equitibus dati sunt Lege Roscia A. U. 685. de eo accipe Plinii locum lib. 111. Epist. 2. *caret ambitu, ideoque se in Equestri gradu tenuit, cum facile posset ascendere altissimum.* Ubi vide notas. de Laberio Sueton. in Cæs. cap. 39. *Ludis Decimus Laberius eques Romanus, minimum suum egit, donatusque quingentis sestertiis, & annulo aureo, sessum in quatuordecim e scena per orchestram transiit.* De quo etiam vide Macrobi. lib. 11. Saturn. cap. 3. Non exscribam, quæ de his XIV. ordinibus passim adnotarunt Viri Eruditi. Late de iis agit Doctissimus Massonius in vita Horatii a pag. 212. ad p. 118. Sigonius lib. 11. de Antiq. Jur. Civ. Rom. cap. 19. quibus addi possunt Torrent. ad Sueton. Ner. cap. x1. Lipsius ad Tacit. xv. Annal. cap. 32. & de Amphitr. cap. xiv. Quemadmodum autem equum publicum, quo donati equestris ordinis dignitatem adipiscebantur, pœnæ causa Censores rursus iis adimebant, (de quo v. Freher. lib. 11. Parerg. cap. 18. in fine) ita etiam si bona sua decoxissent, neque amplius censum equestrem habebant, annuli aurei insigne illis auferebatur. Notus de hac re est locus Juvenalis Sat. xi. vl. 42.

*Talibus a Dominis post cuncta novissimus exit
Annulus, & digito mendicat Pollio nudo.*

Hinc facetum Martialis Epigramma in Macrum, qui ordinis equestris erat, sed nimis multa munera atque annulos puellis dando ita censum equestrem imminuerat, ut ipse annulum suum deponere cogeretur, lib. viii. Epigr. 5.

*Dum donas, Macer, annulos puellis,
Desisti, Macer, annulos habere.*

Vide Pricacum ad Apulej. Apolog. pag. 169. & Sigon. lib. 11. c. 3.

c. 3. pag. 284. Deponere etiam annulum debebant, si iudicio damnati essent, ut de Arellio Fusco auctor est Plinius lib. xxxi. cap. 12. In bonorum quoque cessione inter alias verborum solemnitates deponi jubebantur annuli aurei, & cujuscumque ordinis ac dignitatis insignia. Apulejus in Apologia: *Lex negat posse dissolvere, annulos aureos & omnia insignia dignitatis abjicit, cum creditoribus depaciscitur.* ubi vide Scip. Gentilem. pag. 367.

Aureis tamen annulis ipsos Senatores & Equites antiquioribus temporibus non usos, sed ferreis patet ex Plinio lib. xxxi. cap. 1. ubi tradit antiquitus modo in usu fuisse ferreum annulum, ita ut Senatus longo tempore aureis caruerit. Postea tamen invalescente eorum usu, Senatorum Equitumque proprius ac præcipuus ornatus fuit annulus aureus: quin & bello Punico secundo promiscue omnes gestasse aureos colligunt ex Historia Annibalis, qui clade Romanis ad Cannas inflata Carthaginem misit tres annulorum modios, quos digitis mortuorum detraxerat. vide Livium lib. xxiii. Plin. lib. xxxiii. 1. & L. Vivem ad Augustin. de Civit. Dei lib. iii. p. 334. Ex hoc ingenti numero concludunt annulos tam communis usus fuisse, ut plebeji aliique etiam gregarii milites eos gestare debuerint, quia aliter fidem excederet. Sed recte Ferrar. lib. 1. Elector. cap. 21. ubi multa de Annulis collegit, ostendit modium unum continuisse mensuram Quartarii; & ita trium modiorum summa non adeo incredibilis videtur, etiamsi senatores & Equites soli jus annulos aureos gestandi habuerint: quod unice verum est, nam ibidem Livius tradit Magonem Poenum annulos eos in Curia effundentem dixisse, neminem aurei annuli insignie ferre nisi Equites, & eorum primores. De hac re ita Valer. Max. lib. vii. 2. ext. 16. narrat, *Magonem Cannensis pugna exitum senatui Poenorum nuntiasse, & in tanti successus fidem annulos aureos trium modiorum mensuram explentes, & qui Romanis Civibus detracti erant, fudisse.* Et sic deinceps fuere semper inter se distincti, ut Equites Senatoresque aureos, plebeji ferreos haberent annulos. hinc de libertino Statius lib. iii. Sylv. 3. 143. vocat *ignobile ferrum.* & hoc patet unice ex festivo Marcialis Epigrammate lib. iii. Ep. 29. in Zoilum, qui ex servili conditione pervenerat ad equestrem dignitatem,

*Has cum gemina compede dedicat catenas,
Saturne, tibi, Zoilus, annulos priores.*

nimirum dedicabat annulos priores, idest ferreos, servorum compedes, cum nunc aureos adeptus esset eques factus. vide illic Ramirezium de Prado. & clare Plinius loco saepius laudato dicit, *annulos aureos alterum ordinem*, equites nempe, *distinxisse a plebe*. Sed & verosimile non est, in bello omnes milites promiscue aureis fuisse ornatos, cum aperte Appianus Alexandr. loco supra adducto, dicat Tribunos militum, ac proinde etiam Equites illis non minores, differre his annulis a vulgo militum ferreos gestantium: χρυσοφορῶσι γὰρ inquit, τῶν στρατεύομένων οἱ χιλιάρχοι, τῶν ἐλαττόνων σιδηροφορέντων. Neque tamen negaverim, posterioribus temporibus promiscue aureos omnibus etiam gregariis militibus esse concessos: praefertim cum Severus, teste Herodiano lib. 111. cap. 8. τοῖς στρατιώταις πολλὰ συνεχώρησε, ὅ μὴ πρότερον ἔχον, καὶ δακτυλίοις χρυσοῖς χρύσαυδς ἐπέτρεψε. *militibus multa indulgit, quae numquam antea habuerant, & annulis aureis uti permisit*. Sed cum haec contra priscae Reipubl. morem a Severo facta sint, ea non universim sunt accipienda. Haec de Equitibus in genere dicta sufficiant, etiamsi plura addere in promptu foret, quae latius excutiunt Kirchman. cap. XV. & XVI. Faber lib. 11. Semestr. 6. Sigon. de Antiq. Jur. Civ. Rom. lib. 11. cap. 3. Torrent. ad Sueton. Cæs. cap. 3. & prolixè Ferrarius lib. 11. Epist. 2. multique alii, quos adnotare supersedeo. Legatis porro annulos aureos dedisse Romanos auctor est Plinius lib. xxxiii. cap. 1. *Siquidem his tantum, qui legati ad exterarum gentes ituri essent, annuli aurei publice dabantur, credo, quoniam ita exterorum honoratissimi intelligebantur, neque aliis uti mos fuit, quam qui ex ea causa publice acceperant*. cuius rei ratio fuit, quia cum ex omni ordine mitterentur multi, ut Senatores, qui praecipue ad legationes eligebantur, eo ornamento alias carere necesse habebant. vide Alb. Gemil. lib. 1. de Legation. cap. 18. in fine. Scribas etiam annulo aureo donatos esse, & ad Equestrem dignitatem pervenisse legimus. Eorum ordo erat satis honestus, quia, ut Cicero ait, illorum fidei tabulae publicae, & magistratuum pericula committebantur. Negat tamen Sigonius lib. 11. de Antiq. Jur. Civ. Rom. cap.

cap. 8. in fine, scribarum ordinem admodum gravem aut honestum fuisse, quem refutat Guthier. lib. 11. de Jur. Pontif. c. 13. & probat etiam Torrent. ad Horat. 1. Sat. 5. 66. ubi de iis agit. Hoc tamen distinguendum, quod pro dignitate magistratuum, quibus se addicebant, magis vel minus honorati essent: hinc semper titulis suis adscribebant, quibus magistratibus inserviissent, ut scriba *quæstorius*, *adilitius* &c. vide Turneb. lib. xi. Advers. cap. 10. in fine. sic scriba *librarii quæstorii* mentio est apud Fabrett. cap. x. pag. 719. & Gruter. pag. DCXXVII. 5. ubi pro *SER. LIBR. QUÆSTORIUS* Reines. in Epist. ad Rupert. p. 158. legit, *SCRIBA LIBR. QUÆSTORIUS*. Ex eo etiam quod hoc munus Equite Romano non indignum erat, honestum scribarum ordinem fuisse pluribus probat Fabrett. ad Inscript. Antiq. cap. vii. pag. 458. Ingens illorum Romæ erat numerus, ideoque in certas fuere divisi centurias, quæ a magistratibus illis, quibus operam suam locabant, nomen sortiebantur, ut inter se distinguerentur. Sic erant scribæ ædilitii, prætorii, quæstorii, tribunitii, aliique. vid. Casaub. ad Hist. Aug. p. m. 138. Vales. ad Ammian. Marc. lib. xxviii. 6. & Reines. in Epist. ad Rupert. xxxi. Hi vero magistratus, ut quæstores, prætoresque, ex pecuniis & vectigalibus publicis, quæ populi stipendiarii solvebant, deducebant duas quinquagesimas, quæ scribis suis concedebant. His autem nummis emebant sibi Decuriam quæstoriam, qua comparata, cum antea essent liberti plerumque vel libertini, pro Equite Romano gerere se poterant. de Sarmiento scriba notus est locus Scholiastæ Juvenalis ad Sat. v. v. 3. qui natione Thuscus ac libertus, emto scripto Quæstorio eques factus est, & in Decuriam Quæstoriam relatus. in quo loco male Casaubonum ad Sueton. Aug. cap. 32. *decuriam Quæstoriam* pro equestri accepisse observavit Vales. ad Ammian. d. l. Horatius etiam, antequam Mæcenatis munificentia adeo ditatus esset, munere scribæ functus fuit, & ut in Ejus vita refert Suetonius, finita militia, *scriptum Quæstoriam comparavit*, ut nempe se pro Equite Romano gerere posset. *Scriptus* autem, ut recte adnotarunt Viri Docti, hic idem ac *scribatus*, significat scribæ officium ac professionem. vide Reines. ad Inscription. Class. vi. 85. & de scripto Quæstorio, ac Decuria Quæstoria

in primis Epistolam Salmasii ad Sarravium, quae inter Sarravianas est LXXXII. pag. 82 & 83. quam tamen totam ex suis notis primae Editionis a Salmasio esse compilatam queritur Valefius ad Ammian. d. l. p. 590. Ed. Gronov. vide etiam de hac re Mallonium in vita Horatii pag. 74. & seqq.

Tali autem scripto emto Equites etiam Romani fiebant, ac proinde annulis donabantur aureis. de Verre, qui scribae suo tantam pecuniam dederat, ut emta Decuria in secundum civitatis ordinem, hoc est equestrem, venerit, atque annulo ab eo donatus fuerit, ita Cicero in III. Verrin. cap. 80. *Hinc ille annulus aureus, quo tu istum in concione donasti, quae tua donatio singulari impudentia praedita, nova Siculis omnibus, mihi vere etiam incredibilis videbatur. & paullo post, Annulo est aureo scriba donatus, & ad eam donationem est concio advocata. Quod erat os tuum, cum videbas in concione, eos homines, quorum ex bonis annulus iste aureus donabatur, qui ipsi annulos aureos posuerant, liberisque detraxerant, ut esset unde scriba tuus hoc tuum munus ac beneficium tueretur?*

C A P U T III.

S U M M A R I U M.

Liberti jure annulorum donati, ut ingenui fierent. libertinis autem hoc jure interdictum. Quid liberti & libertini. non tamen plenam ingenuitatem adipiscebantur liberti. a Cesare illud jus inpetrabant, & nomina mutabant. Statii locus explicatus, & in eo Salmasii emendatio adserta: dubitatum de Campani distinctione inter annulo aureo donari, & annuli jus inpetrare. Requirebatur consensus Patronorum. Annulis ingenui facti civitatem Romanam etiam accipiebant. Constitutio Antonini Caracalli. in Tribus quoque urbanas referebantur, & in militiam poterant adsumi. Rationes cur non perfectam sed imaginariam tantum ingenuitatem consequerentur. Alii modo libertos efficiendi ingenuos.

Sub Imperatoribus vero liberti annulis aureis donabantur, ut jus ingenuitatis nanciscerentur, ac proinde equestri etiam dignitate ornari possent: Libertinae autem conditionis hominibus usu annulorum lege publica erat interdictum: hinc ridiculus Trimalchionis libertini hominis fastus apud Petron. cap. LXXI. qui volebat ornari *annulis aureis quinque*. Quin & si hoc ornamento essent usi, lege Viscellia graviter in eos pro facti qualitate animadvertebatur. *l. 1. C. ad Leg. Viscel.* de Alexandro Severo testatur Lampridius in Ejus vita pag. 120, illum *numquam liberti nos in equestrem locum redeisse*. hoc est, non donavisse jure aureorum annulorum, ut recte interpretatur Casaubonus. Hinc in Opilio Macrino libertino homine, ignobili ac prostibulo, notat Capitolinus in Ejus vita pag. 49. ex Aurelio victore, *Macrinum libertinum hominem prostibulum, senilibus officiis occupatum in domo Imperatoria, donatum fuisse annulis aureis, patrocinante sibi liberti suo Festo, sub Vero Antonino*. Vide Lipsi. de Magnitud. Rom. lib. IV. cap. 2. Sed non semper tamen id obtinuit, nam pro varia temporum conditione sub aliis Imperatoribus etiam hæc variarunt, ac libertini quoque adsciti inter Equites, atque annulis honorati sunt. *Libertorum & libertinorum* differentiam, eorumque varia genera non exponemus, quia hæc satis explicuerunt Viri Docti. vid. Casaub. ad Suet. Claud. 24. Ictos ad Caji Inst. lib. 1. Tit. 1. Pith. ad Collat. Leg. Mos. & Rom. tit. XVI. 8. Rævard. lib. 1. Conjectan. cap. 8. & imprimis Mercer. lib. 1. Opinion. 10. Libertiautem a Principe annulis donati, equestris, ut diximus, dignitatis fiunt, atque ingenuitatis jura consequuntur. *l. 5. h. t.* hoc Modestinus in leg. 14. ff. de Excusat. Tutor. vocat *δικαιον χειρῶν δακτυλίων*. licet potius imaginem ingenuitatis, non vero statum habeant. *l. un. Cod. ad Leg. Viscel.* nam pro ingenuis tantum habentur, & licet patronis nullum officium aut operas debeant, illis tamen reverentiam & obsequium præstant. *l. 10. §. 3. ff. de in jus voc.* & ab eorum hæreditate patroni non excluduntur. *l. 5. h. t.* sed & patronus præteritus adversus illorum tabulas habet bonorum possessionem. *l. 3. de bon. libert.* Unde eos vivere quasi ingenuos, mori tamquam libertos ait Ulpian. *l. 3. ff. eod.* ubi in notis Gothofredus, & ad leg. 2. *Cod. de natal. restit.* observat, jure au-

aureorum annulorum donatos deterioris esse conditionis, quam qui natalibus restituebantur. Sed plerumque tamen simul utrumque jus petebatur, & hæc ratio videtur, cur ob illam materiarum adfinitatem Tribonianus conjunxerit titulos de jur. aur. ann. & de natalib. Restit. vide Maranum in Paratitlis Codicis. & Paponis Tractat. de Nobilit. v. arrest. 4. ad hoc jus annulorum libertis datum egregie facit Plinii locus lib. viii. Epist. 6. *omitto quod Palanti servo pratoria ornamenta offeruntur, quippe offeruntur a servis: mitto quod censent non exhortandum modo, verum etiam compellendum ad usum aureorum annulorum.* ubi vide Catanæum. & Oizel. ad Caj. i. Inst. i. ac plura apud Mercer. lib. i. Opinion. cap. 8. Qui ergo hoc honore frui volebant, a Cæsare annulorum jus impetrabant, cujus rei exempla plurima in Rei Romanæ Scriptoribus occurrunt. Ex Dione lib. liii. notum est Augustum, libertinæ conditionis hominem Antonium Musam medicum, a quo ex gravi aegritudine sanitati restitutus erat, jure aureorum annulorum donasse, eumque Equitem factum in xiv. ordinibus sedisse, in quem acerbissimum carmen scripsit Horatius Epod. iv. ubi hæc inter alia,

*Sectus flagellis hic triumviralibus
Praconis ad fastidium,
Arat Falerni mille fundi jugera,
Et Appiam mannis terit,
Sedilibusque magnus in primis eques
Osthone contempto sedet.*

quem locum exponit P. Faber lib. ii. Semestr. cap. 6. de Hycello, vel Icello, ut alii scribunt, Galbae liberto, tradit Tacit. lib. i. Histor. cap. 13. *cum annulis donatum equestri nomine Martianum vocitatum fuisse.* ubi multa huc pertinentia habent Commentatores; ex quo loco etiam adparet, nomen mutasse liberos si ingenui fierent, quod & in manumissis aut adoptatis obtinebat. vid. Mercer. in notis ad Aristænet. lib. i. pag. 252. de eodem Icello Sueton. in Galba cap. xiv. *libertus Icellus, paullo ante annulis aureis & Martiani cognomine ornatus, ac jam summi equestris gradus*

candidatus. ubi vide Casaub. de Asiatico liberto Vitellii tradit Sueton in illius vita cap. 12. *Primo Imperii die aureis eum donavit annulis super canam, cum mane rogantibus pro eo cunctis deestatus esset severissime talem equestris ordinis maculam.* de eodem Tacitus lib. 11. Histor. cap. 57. *Postulante exercitu, ut libertum suum Asiaticum equestri dignitate donaret, inhonestam adulationem compe-
scuit. Dein mobilitate ingenii, quod palam abnuerat, inter secreta convivii largitur, honoravitque Asiaticum annulis, fœdum mancipium,
& malis artibus ambitiosum.* Idem lib. 14. cap. 3. narrat de eodem Vitellio, *servum Verginii Capitonis, proditorem Tarracinen-
sum, patibulo adfixum in iisdem annulis, quos acceptos a Vitellio ge-
stabat.* Vide plura apud Ferand. Adduens. lib. 1. Explication. in Tom. 11. Thesaur. Juris. pag. 547. & Christ. Wilh. Eybe-
nium de Ordin. Equestr. Vet. Rom. in Thesauro Salengri Tom. 1. Sect. x. pag. 1104. De annulis aureis & equestri dignitate li-
bertino datis capiendus etiam est Papinius Statius lib. 111. Sylv. 3. v. 145.

*Atque idem in cuneos populum cum duxit equestres,
Mutavitque genus, lavaque ignobile ferrum
Exiit, & celso natorum æquavit honore.*

quem locum antea obscurissimum primus inlustravit ac fanitati restituit *Salmasius ad Hist. Aug. pag. 170.* ultimum versum nul-
lum sensum habentem ita emendans, & *celse natorum æquavit honori.* ubi etiam viros quosdam doctos graviter errasse ostendit, qui hæc de jure trium liberorum accipiebant: quæ tangunt Lip-
sium lib. 11. Elector. cap. 8. hos Statii versus ita explicantem. Et tamen post Lipsium eundem quoque errorem errasse dicendi sunt Gevart. cap. 1x. Papinian. Lect. Pitiscus in Lexic. Antiq. Tom. 1. pag. 100. b. & Francisc. Curtius Jesuita in Syntagm. de Annul. cap. 1. sect. 5. pag. 74. qui putant Statium innuere pa-
trem Etrusci, qui servus erat, a Vespasiano in equites relatum, & donatum aureo annulo, ac jure trium liberorum auctum. Sed quænam celsitudo in jure trium liberorum esset, vellem explicuis-
sent, & quo colore Latine dici posset, aliquem æquari celso na-

torum honore, pro trium liberorum jure donari. Itaque palmaria ac verissima est Salmasii emendatio, quam plerique Viri Docti amplexi sunt, & pluribus adstruxit Gronov. in Diatrib. Statian. pag. 32. p. 206 & 209. sensum etiam loci adsecuti sunt Bernardus ac Barthius in notis suis. Sed perperam Em. Cruceus cum Gevartio priorem sententiam defendere conatur; qui tamen postea hoc revocavit in Frondatione, sive Antidiatrib. pag. 62 & 63. & *celsum honorem* exponit dignitatem equestrem, qua Etruscus a Vespasiano fuit donatus, qui natorum suorum, hoc est Titi & Domitiani tunc nondum in Senatorium ordinem adlectorum, honori Etruscum aequabat. Sed hæc explicatio mihi videtur contorta ac durior. Locutionem autem *celse natus*, ut *alte natus* & simil. multis inlustravit Marklandus: qua constructione etiam apud Sueton. Galb. c. 14. pro *summi equestris gradus candidatus* Pontanus ad Macrobi. lib. 11. Saturn. cap. 10. legit *summe equestris gradus*. Sed vide plura de hoc Statii loco apud Salmas. in Epist. ad Gronov. quæ præfixa est Gronovii Elencho Antidiatrib. Mereur. Frondat. a pag. 22 ad pag. 26. & Gronovium ipsum p. 111 & 112. De hac quoque aureorum annulorum donatione collegit quædam Freinsheim. ad Flor. lib. 1. cap. 5. §. 6. ubi etiam videndus est Vir Celeberrimus, & meo præconio longe major, C. A. Dukerus, qui de Petri Fabri sententia dubitat, putantis, libertinos per jus aureorum annulorum quidem accepisse dignitatem equestrem, sed non Equites fuisse, nec dici potuisse, nisi etiam equo publico donati essent. Ceterum inter *annulo aureo donari*, & *inpetrare jus aurei annuli* ita distinguit Campianus de Offic. & Potest. Magistr. Rom. ad. leg. 2. ff. de Offic. Adfessor. pag. 470 & 471. quod libertus annulo aureo inpetrato restitueretur imaginariæ ingenuorum conditioni; salvo manente patronatus jure. Si vero annulo aureo donabatur, statim in ordinem equestrem lectus erat, quo extinguiebantur omnia patronorum jura, & omnis macula servitutis tollebatur. Igitur secundum hanc sententiam, qui in equestrem ordinem legebatur, annulo aureo donari dicebatur; sed qui jura ingenuitatis obtinebat, is annulum inpetrabat. Hinc numquam libertinos annulis donari dixerunt: Restitutus autem natalibus erat similis illi, qui annulo aureo donabatur, excepta dignitate,

tate, & perinde erat ac sic ingenuus natus esset. Quod discrimen non recte observasse Cujacium lib. vii. Observ. c. 14 & Connan. lib. 11. Comment. Juris cap. xii. ibidem adnotat. Sed dubito an semper hanc distinctionem observarint scriptores, & promiscue hæc usurpata putem, præsertim cum id ipse apud Suetonium occurrere fateatur Campianus, & alia quoque Auctorum loca id evincant. Hos annulos ut inpetrarent liberti ad ingenuitatem, & per eam jus quoque Quiritium consequendum, requirebatur Patronorum consensus, quibus invitis aut ignorantibus si eos accepissent, adimebatur illis jus annulorum. *l. 3. h. t. l. ult. C. de natal. rest.* Plinius lib. x. Epist. 12. *Rogo indulgeas jus Quiritium L. Satrio Abascantio, & P. Casio Phosphoro, & Pancharia* (five *P. Anchariae* ut legit Reines. ad Inscript. Class. 11. 2.) *Soteridi. Quod a te volentibus patronis peto.* Iis autem annulis aureis Principis beneficio acceptis non tantum ingenuitatem, sed & civitatem quoque Romanam adipiscebantur: non tamen inter veteres cives, ut puto, sed tantum inter novos censeri poterant, nam illi erant, qui ex peregrinitate per Principis benignitatem civitatis Romanæ erant facti participes. Vide Patruum meum in Dissert. de Vectigalib. cap. xi. pag. 166. Edit. noviss. sed Antoninus Caracallus, ut omnium, quicumque in Imperio Romano essent, eadem & æqualis foret conditio, omnes etiam civitate Romana sine discrimine donavit. de quo intelligenda lex 17. ff. de Stat. hom. in orbe Romano qui sunt, ex constitutione Imperatoris Antonini cives Romani effecti sunt. Ratio fuit, non ut hoc honore omnes æqualiter adficeret, sed ut fiscum suum augeret vigesima hæreditatum (de qua vide Academiae quondam Batavæ eximium decus Ant. Schulting. ad Paul. Sentent. lib. 1v. tit. 6.) utque ad eam solvendam omnes perinde tenerentur. Dion Cassius in Excerptis Peirescianis pag. 745. ἡ ἐνεκα ἢ Ῥωμαίους πᾶσι τοῖς ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ λόγῳ μὴ τιμῶν, ἔργῳ δὲ ὅπως πλείω αὐτῷ ἢ ἐκ τῶν τοιούτων περὶ τῶν, ὅσα τὸ ἴδιον ἔχουσιν τὰ πολλὰ αὐτῶν μὴ συνετελεῖν, ἀπέδειξεν Cujus rei causa etiam omnibus, qui in orbe Romano erant, civitatem dedit, specie quidem ipse iis honorem tribuens, sed revera ut fiscum suum augeret, quippe cum peregrini pleraque horum vectigalium non penderent. ad quem locum vide Valesii notas pag.

108. Hæc est celebris illa constitutio Antonini Caracalli, cujus male alii Antoninum Pium, alii Hadrianum auctorem fecere: constat enim jam inter Eruditos, non ab Antonino Pio, sed a Caracallo, sub quo vixit Ulpianus auctor hujus legis 17. hanc constitutionem editam fuisse, quod patebit ex iis, quæ prolixius de hac re disseruerunt Spanhem. in Orbe Roman. Exercit. 2. cap. 4. & 5. & Patruus meus de Vectigal. Pop. Rom. cap. XI. pag. 175. & seqq. qui docuit errorem hunc ortum esse ex confusione diversorum Antoninorum, qui cum plures fuerint, a Scriptoribus etiam non accurate ad temporum rationem attendentibus, fuere inter se confusi: hinc etiam non errasse putem Petr. Fabrum lib. III. Semestr. cap. XII. pag. 164. qui existimat SCtum Vitrastianum, cujus mentio fit in l. 30. §. 6. ff. de fideic. libert. referendum esse ad an. Urb. 918. imperante *Antonino Philosopho*, quem tamen carpit Cl. Otto in præfat. ad Tom. I. Thes. Jur. pag. ult. in fine. judicans referri illud SCtum debere ad *Marcum Aurelium*, quod profecto nondum ex Antiquitate didiceram, & M. Aurelium, atque Antoninum Philosophum diversos ac distinctos fuisse Imperatores nesciebam. Sed hoc *ὡς ἐν παρῳδῳ*.

Hi autem liberti ingenuitatem adepti etiam in tribus urbanas referebantur, sed non statim ac civitatem nacti erant, tribus iis concedebatur: unde patet quanti id jus aureorum annulorum fuerit aestimatum. vid. Cujac. in Paratitl. ff. de Jur. aur. ann. & lib. VII. Observ. cap. 14. ac Brisslon. in libr. singul. de adulter. pag. 223. & seq. Porro & id quoque per annulos consecutos opinor liberos, quod his ornati ac proinde libertate donati in militiam, a qua servi alias prohibebantur, poterant adsumi: de qua re vid. Lud. Vivem ad Augustin. de Civit. Dei lib. III. pag. 335. ubi etiam in fine paginae & initio sequentis quædam de jure annulorum collegit.

Ratio vero, cur per jus annulorum aureorum non perfectam, sed tantum imaginariam, ut antea diximus, ingenuitatem adipiscerentur liberti, hæc est, quod in servitutem potuerint revocari manente jure Patronatus. vid. Mercer. lib. 1. Opinion. cap. 8. & pro parte tantum libertus fit ingenuus scilicet intuitu extraneorum, ut videtur, non respectu patroni: Quia necari potest in adulterio repertus, l. 42. ff. de adult. domino etiam occiso torturis subicitur, l. 11. ff. ad Stt. Syllan. deinde tutelam

tutelam liberorum patroni debet gerere, item moritur ut libertus. v. Mercer. d. l. & adde Brisson. de Adult. cap. iv. pag. 224. & de jure Connub. pag. 568. & patronum ad hæreditatem admittit. l. pen. ff. de jur. aur. ann. & l. 3. ff. de bon. libert. non tamen operas ei debet. arg. l. 47. de oper. libert. nisi inpetratum sit salvo jure patroni. l. ult. ff. de jur. aur. ann. Reverentiam etiam, quæ a libertis debetur patronis, præstare tenetur, & jus quod adversus ingratos liberos patronis competit, integrum reservatur. l. 3. C. de bon. libert. l. 10. §. 3. ff. de in jus voc. idque ideo quia usus aureorum annulorum, ut habetur in l. 2. C. de Jur. aur. ann. beneficio principali tributus libertinis (sic legit Pignor. Symbol. Epistol. pag. 9. non ut alii libertatis aut libertinitatis) quoad vivunt imaginem, non statum ingenuitatis præstat. ad quam legem consule etiam Mercerus, qui Cujacii crisin recte videtur refellere.

Neque tamen sola hæc erat annulorum datio, per quam ad ingenuitatem pervenire poterant liberti, cum & alii fuerunt modi, ut hoc addam, liberos efficiendi ingenuos. ut jurejurando. v. l. 30. §. 4. ff. de jurejur. l. 8. §. 1. ff. de in jus voc. item sententia judicum. l. 25. ff. de stat. hom. ubi vide Cujacium: tum si dominus Principi servum suum cubicularium obtulit, talis servus statim adipiscitur libertatem. v. leg. 4. C. de præpos. Sac. cubic. plura habet Mercer. lib. 1. Opinion. cap. 8. quin & per Novell. LXXXVIII. cap. 1. concessum omnibus libertis est jus aureorum annulorum, & qui servum libertate donavit ac manumisit, sine necessitate a Principe postulandi jus illud libertis consequitur. Aubert. sed hodie C. de natal. Rest. Per illam autem Novell. 78. omnem libertinorum conditionem sublatam esse putat Cujac. lib. iv. Observ. cap. 5. & vide de ea Casaub. ad Sueton. Aug. cap. 74. Sed dudum Justiniano cordi fuit ingenuis magis hominibus quam libertis frequentari civitatem Romanam. l. 3. Cod. de bonis libert. vide Vulteij. lib. 1. Jurispr. 5. num. 57. & ad tit. Inst. de libertin.

Hæc ad institutum nostrum sufficere de hac materia collecta arbitramur, etiamsi prolixius excuti illa possent, & adcuratius adhuc pertractari, sed ad quod uberius otium & majores eruditionis copiarum requirerentur. Itaque hic pedem figimus.

F I N I S.

D

I.
Princeps nullis legibus civilibus solutus fuit.

II.
Minores inviti non accipiunt curatores.

III.
*Ulpianum in definitione Jurisprudentiæ inique a
Turnebo & Conringio vanitatis accusatum existi-
mamus.*

IV.
*Ultima verba ut est constitutum in §. 8. Inst. de
jur. Nat. Gent. & Civ. a Triboniano adjecta esse
cum Bertrando censemus.*

V.
*L. IX. D. de his qui not. inf. non est a Triboniano
interpolata.*

VI.
Ad mortem damnatus testamentum condere non potest.

VII.
*Qui scelus aliquod, cum id prohibere posset, non in-
pedit, ad pœnam tenetur.*

Τετράστιχον αὐτοσχέδιον

Πρὸς τὸν Φίλτατον

καὶ Ἐλλογιμέτατον νεανίαν

Π. ΒΟΥΡΜΑΝΝΟΝ.

Μυσῶν, καὶ Χαρίτων, καὶ ἀγνῆς θῆγμα θέμις,

Σ', ἔκθε' ἀμαρτήσῃ, ΠΕΤΡΕ κράτιστε, λέγων.

Ἐκ δὲ μόνε πᾶσιν τόδ' ὀνόματός ἐστι δοκάζειν,

ΒΟΥΡΜΑΝΝΟΙ γὰρ ὅσοι, τόσοι ἔασι σοφοί.

G. D'ARNAUD.

PETRO BURMANNO

FR. FIL. ET NEP.

Summos in Jure honores consecuto.

O castissima coelitem
Proles, Mnemosynes genus,
Quæ Pindi juga carmine
Demulcetis amabili:
Prodeas, bona turbâ.

Vos coelestia gaudiis
Inpletis Jovis atria:
Vobis & maria, & patens
Tellus imperio bene
Temperantur amico.

Lauris aureolas comas
Implicate virentibus,
Et vis ambrosia hoc die
Gratis spiret odoribus.
Prodeas, bona turba.

Hoc die Themis integra,
Custos justitiæ Themis,
(Qua vix ulla decentior
Divarum) venit æthere.
Prodeas, bona turba.

Tem-

Templi pandite januas,
Pandite, huc aditum parat;
En, viden', gladium gerit,
Et quæ præmia dextera?
Prodeas, bona turba.

Nam qualem Cinyreium
Fovit deliciis Venus;
Quali per tenebras Dea
Furtim basia contulit
Latmias prope rupes:

Talem, qui velut emicat
Inter sidera Cynthia,
Juris legitimi Themis
Doctorem facit: o Dii,
Prosperum date fulmen!

Adspice, ut PETRUS enitet
Mentis viribus igneæ:
Quam volentius audias
Melle labra madentia,
Suadæ melle Latinæ.

Sic blande rubet hortulis
Enata Idaliis rosa,
Quam verno Dea tempore
Adflavit Cythereia
Suavis nectare succi.

Sic Pallantias aureum
Tollit Oceano caput:
Florem sic Hyacinthinum
Primo lumine decidens
Ros argentea nutrit.

Hunc liquoribus inbuit
Sacro e flumine Delius.
O Fontes Aganippidos,
O beatuli Apollinis,
Mufarumque recessus!

Huic artesque reconditas,
Parnasique rosaria
Pandunt Thespiades novem.
Da lyram, puer, & modos
Grato concine versu.

Vos, boni Juvenes, bonæ
Dextras jungite virgines:
Sit facer choreis dies.
Da lyram, puer, & modos
Grato concine versu.

Da fragrantia pocula,
Suaveolentia cinnama,
Concentusque loquaculos.
Da lyram, puer, & modos
Grato concine versu.

Te, PETRE, augeat in dies
Alis Fama perennibus.
Dumque Gloria te vehit
Da lyram, puer, & modos
Grato concine versu.

Ac Hymen tibi cum jugum
Non insuave paraverit,
Rursum non malus audies,
Da lyram, puer, & modos
Grato concine versu.

J. REEPMAKER.

TER INWYDING

Van den HEERE

PETRUS BURMAN.

Tot Meester der beide Rechten.

Verlaet me een oogenblik, en plaeg my duizent dagen,

O Koorts, die al te fel myn bloet in vlammen zet,

Vergun, dat ik in dicht myn Boezemvriend moog pryzen,

Nu hy met zoo veel lof door Themis wordt gekroont:

Ik zal uit dankbaerheit in witte feestgewaden

Den wicrook branden, voor uw Godtheit op 't altaer:

Maer 't is vergeefs; helaes! ze is doof voor myne klagten,

En pynt my meer en meer door haer verborge kracht.

Vaer voort, welach, vaer voort, ik zal niet langer smeeken:

Daer 't bidden vruchtloos is, is 't billyk dat men zwygt:

Doe my 't vermoogen van uw gramfchap vry gevoelen,

'k Zal echter zingen, zelfs in 't hevigst van uw woën.

Geen krankheit zal my ooit myn PETRUS doen vergeeten:

Al bragt me uw wreetheit op den oever van de doot,

Nog

Nog zoude ik zyn vernuft en aert in zangen roemen,

En BURMANS waerde naem zou sterven in myn mond.

Geachte Vrient, o vreugt en wellust van myn leeven,

Myn arm verlangt u teer te omhelzen duizentmael,

Myn oogen u te zien met frische lauren pronken,

Die niemand met meer recht oit op zijn schedel droeg.

Gelukkig die, als gy, in d'uchtent zyner jaren

Door imborst, geeft en deugt, by elk zich maekt vermaert!

Gelukkig, die, als gy, door edle zucht gedreven,

Niets hooger, dan 't bezit der wetenschappen acht.

Het heugt my nog, myn Heer, en 't zal my eeuwig heugen,

Hoe zeer ik was verblyt toen ik u eerstmael zag;

Myn zinnen waren door verwondring opgetoogen,

Dat 'k zoo veel kennis in een jongeling reets vond.

Toen, toen voorzag ik reets, dat ge eens de roem zoudt weezen

Der Nederlantsche jeugt, en Pallas lieveling.

Dit deedt my dagh aen dagh naer uw gezelschap trachten.

Myn hart was gansch vernoegt, als 'k aen uw zyde zat.

Ach waerom is de geest gevoelig van de finarte

Die 't broze lichaem drukt! Goon was ik zonder pyn,

Wat zoude ik blyken van oprechte vriendschap geeven

Aen hem die zevenwerf myn vriendschap waerdig is!

Indien

Indien dees ziekte (Apol ei wil zulks toch verhoeden)

My uit het leven rukt, zal ik in 't Zielendal

Uw Vaders edle schim door myn verhael verblyden;

Hem melden, dat gij d'eer van uwe Magen zyt.

'k Zal Nafo spreken van uw kunstige gezangen,

Hem zeggen hoe zyn geeft in uw gedicht herleeft;

Hoe gy door 't zacht gestreel van uwe zuivre snaren

De Roomsehe poëzy by ons in luister houdt.

Vaer wel, geeerde Vrient, en blijf my steeds beminnen;

Laef lang in Fabus gunst, geleertheit tot een steun.

Verkryg het best, dat u de Goden geeven kunnen,

Ik meen, word uwen Oom, uw grooten Oom gelyk.

HUBERT GREGORIUS VAN VRYHOFF;

Nog eenmaal, mijn liever, ik bidt u
Indien deze ziele (Apoel ei wil zulke loch verhoeden)
My uit het leeren rukte, zal ik in de Xristendal
Uw Vaders edle schijn door mijn verhaal verprijden;
Hem melden, dat hij door van uwe Mogen, en nog niet
Ik zal Wils stercken van uw koninkge gezangen,
Hem zeggen hoe zijn geest in uw godlike heilichheit
Hoe hy door 't zacht gestreef van uwe zuivere minne
De koninklike poezy by ons in iustice houdt
Van wel, geachte Vriend, en bliff my liefs bekenning;
Laet lang in 't hart gant, geestelike tot een steun
Verkeijp het hest, dat ude Goden geeten kunnen
Ik niet, word uwen Oom, uw grooten Oom gelyk.

HUBERT GREGORIS VAN TRYHOET

Der Nederl. en Belg. literatuur
De dach myn dach, en uwe dach van dach
Men kan niet meer, en uwe dach van dach
Aan de dach van dach, en uwe dach van dach
Die dach van dach, en uwe dach van dach
Waar dach van dach, en uwe dach van dach
Aan dach van dach, en uwe dach van dach